

Canvi climàtic i salut

Ferran Ballester (1,2,3)

(1) Departament d'Infermeria, Universitat de València, València.

(2) Àrea d'Ambient i Salut, Fundació per al Foment de la Recerca Sanitària i Biomèdica de la Comunitat Valenciana (FISABIO), València.

(3) Centre per a la Recerca Biomèdica en Xarxa en Epidemiologia i Salut Pública (CIBERESP), Institut de Salut Carlos III, Madrid.

ballester_fer@gva.es

El canvi climàtic afecta o pot afectar la salut de la població per diferents vies de diferent complexitat, escala i temps d'aparició. El canvi climàtic ha sigut identificat com la major amenaça de salut per al segle XXI (Costello et al, 2009). De fet, l'Organització Mundial de la Salut (OMS, 2014) ha estimat que el canvi climàtic podria ocasionar, aproximadament, 250.000 defuncions prematures per any entre 2030 i 2050.

Els efectes de les altes temperatures i les onades de calor sobre la salut són importants i s'incrementaran en el Mediterrani en el futur, segons les prediccions. El clima pot afectar la qualitat d'aire, i aquesta pot afectar al clima i tots dos poden directament o indirectament afectar la salut. El canvi climàtic també pot provocar efectes sobre la salut de manera indirecta, per la pèrdua de terres de cultiu, l'escassetat d'aigua o per canvis en els vectors que transmeten malalties infeccioses. Tots aquests canvis en les condicions ambientals poden, a més, causar problemes en salut per alteració en la infraestructura social, per afectar la disponibilitat d'aliments, d'aigua, provocar desplaçaments de persones per inundació, afectar danys materials, etc...

La salut pública hauria d'enfocar-se cap a accions específiques per a reduir els efectes en salut mitjançant mesures d'adaptació, com l'establiment de sistemes d'alerta, sistemes d'informació i vigilància i mesures de prevenció. A més, és crucial la reducció d'emissions contaminants, tant pel seu efecte en el canvi climàtic, com pel seu efecte directe en la salut de les persones. Les accions més efectives seran aquelles que incidisquen en l'arrel del problema (emissió de gasos d'efecte hivernacle) i a més tinguen beneficis sobre la salut, com la reducció d'emissió de contaminants, el foment del transport actiu (caminar i anar amb bicicleta) -particularment en àrees urbanes-, la disminució de consum de carn (especialment de remugants -font important d'emissió de gasos amb efecte hivernacle), i l'increment de zones verdes.

La recerca ha de centrar-se en la identificació de subgrups susceptibles (infància, persones majors, amb pitjor salut, amb menys recursos, llocs on s'espera que els canvis del clima siguin majors, ...), trobar els indicadors adequats per a estimar els efectes sobre la salut i avaluar l'efectivitat de les mesures de prevenció establertes.

Cambio climático y salud

Ferran Ballester (1,2,3)

(1) Departamento de Enfermería, Universitat de València, Valencia.

(2) Área de Ambiente y Salud, Fundación para el Fomento de la Investigación Sanitaria y Biomédica de la Comunitat Valenciana (FISABIO), Valencia.

(3 Centro para la Investigación Biomédica en Red en Epidemiología y Salud Pública (CIBERESP), Instituto de Salud Carlos III, Madrid.

ballester_fer@gva.es

El cambio climático afecta o puede afectar la salud de la población por diferentes vías de diferente complejidad, escala y tiempo de aparición. El cambio climático ha sido identificado como la mayor amenaza de salud para el siglo XXI (Costello et al, 2009). De hecho, la Organización Mundial de la Salud (OMS, 2014) ha estimado que el cambio climático podría ocasionar, aproximadamente, 250.000 defunciones prematuras por año entre 2030 y 2050.

Los efectos de las altas temperaturas y las olas de calor sobre la salud son importantes y se incrementarán en el Mediterráneo en el futuro, según las predicciones. El clima puede afectar la calidad de aire, y esta puede afectar al clima y ambos pueden directamente o indirectamente afectar la salud. El cambio climático también puede provocar efectos sobre la salud de manera indirecta, por la pérdida de tierras de cultivo, la escasez de agua o por cambios en los vectores que transmiten enfermedades infecciosas. Todos estos cambios en las condiciones ambientales pueden, además, causar problemas en salud por alteración en la infraestructura social, por afectar la disponibilidad de alimentos, de agua, provocar desplazamientos de personas por inundación, afectar daños materiales, etc...

La salud pública debería enfocarse hacia acciones específicas para reducir los efectos en salud mediante medidas de adaptación, como el establecimiento de sistemas de alerta, sistemas de información y vigilancia y medidas de prevención. Además, es crucial la reducción de emisiones contaminantes, tanto por su efecto en el cambio climático, como por su efecto directo en la salud de las personas. Las acciones más efectivas serán aquellas que incidan en la raíz del problema (emisión de gases de efecto invernadero) y además tengan beneficios sobre la salud, como la reducción de emisión de contaminantes, el fomento del transporte activo (andar e ir en bicicleta) –particularmente en áreas urbanas-, la disminución de consumo de carne (especialmente de rumiantes –fuente importante de emisión de gases con efecto invernadero), y el incremento de zonas verdes.

La investigación debe centrarse en la identificación de subgrupos susceptibles (infancia, personas mayores, con peor salud, con menos recursos, lugares donde se espera que los cambios del clima sean mayores,...), encontrar los indicadores adecuados para estimar los efectos sobre la salud y evaluar la efectividad de las medidas de prevención establecidas.